

Hluchoslepota

Duální senzorní postižení

- *„Za hluchoslepé se pro účely tohoto zákona považují osoby se **souběžným postižením sluchu a zraku různého stupně**, typu a doby vzniku, u nichž rozsah a charakter souběžného sluchového a zrakového postižení neumožňuje plnohodnotný rozvoj mluvené řeči, nebo neumožňuje plnohodnotnou komunikaci mluvenou řečí.“*

Zákon č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve znění zákona č. 384/2008 Sb., (v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.)

- Návrh definice hluchoslepoty pracovní skupiny o.s. LORM pro české prostředí, který vznikl v roce 2006 a vychází především z funkčních definic:

„Hluchoslepota je jedinečné postižení dané různým stupněm souběžného poškození zraku a sluchu. Způsobuje především potíže při komunikaci, prostorové orientaci a samostatném pohybu, sebeobsluze a přístupu k informacím. Zabraňuje hluchoslepému člověku plnohodnotně se zapojit do společnosti a vyžaduje zajištění odborných služeb, kompenzačních pomůcek a úpravy prostředí.“

(<http://www.lorm.cz/cs/hluchoslepi/definice-hluchoslepoty.php>)

- *„Hluchoslepota je jedinečné postižení, které je způsobeno různorodými kombinacemi sluchového a zrakového postižení. Způsobuje potíže při komunikaci a sociální a funkční interakci a zabraňuje plnohodnotnému zapojení do společnosti.“*

(Evropská unie hluchoslepých (EDBU), Dánsko, 2003)

Vymezení pojmu hluchoslepota

- *„Osoba je hluchoslepá tehdy, jestliže má současně vážné poškození zraku a sluchu. Někteří hluchoslepi lidé jsou úplně nevidomí a úplně hlušší, zatímco někteří mají částečně zachovaný zrak a sluch...“*

(in Kowalik, S. - Perspektivy rehabilitace hluchoslepých, Praha, 2000)

Hluchoslepota zapřičiňuje měnící se potřeby spoluvytvářet změny ve všech činnostech:

- při interakci a komunikaci
- při prostorové orientaci a samostatném pohybu
- při každodenních činnostech
- při činnostech, kde je potřeba přiblížení včetně čtení a psaní

(www.lorm.cz)

Definice hluchoslepoty pro účel předepisování sluchadel a dalších kompenzačních pomůcek:

- **Vada zraku:** vizus se udává ve tvaru zlomku (např. $V = 6/6$, $V = 3/60$ apod.), kde hodnota v čitateli označuje vzdálenost, ze které klient četl, a ve jmenovateli číslo na straně toho kterého řádku na tabuli (optotypu). Tato hodnota označuje vzdálenost v metrech, ze které daný řádek přečte zdravé oko.
- $6/18 - 6/60$ bývá označován jako lehká slabozrakost,
- $6/60 - 3/60$ jako těžká slabozrakost
- menší než $3/60$ je považován za praktickou slepotu.
- **Vada sluchu:** jednostranná s průměrnou ztrátou 40 dB HL na frekvencích 500, 1000 a 2000 Hz nebo větší, nebo vada oboustranná s průměrnou ztrátou 30 dB HL na frekvencích 500, 1000 a 2000 Hz na lepším uchu nebo větší.

Dělení hluchoslepoty

- I. Dělení podle stupně
poškození zraku a sluchu
1. Osoby s úplnou hluchoslepotou
  2. Osoby s úplnou hluchotou a slabozrakostí
  3. Osoby s nedoslýchavostí a úplnou slepotou
  4. Osoby s nedoslýchavostí a slabozrakostí

II. Dělení podle období života

- osoby hluchoslepé od narození
- osoby s vrozeným poškozením sluchu a získaným poškozením zraku
- osoby s vrozeným poškozením zraku a získaným poškozením sluchu
- osoby se získaným poškozením zraku a sluchu

III. Dělení podle úrovně činností

- osoby s nízkou úrovní činností a intelektuální úrovní
- osoby s průměrnou nebo vysokou úrovní činností a intelektuální úrovní

Etiologie hluchoslepoty

- **Biologická nezralost** - předčasné porody, nízká porodní hmotnost - menší než 1500g
(příběh Elišky Jarníkové - 24. týden, 630g, 20cm)
- **Kongenitální rubeola** - virové onemocnění - transplacentární infekce plodu v 1.trimestru

- **Kongenitální toxoplasmosa** - vyvolaná parazitickým prvokem *Toxoplasma gondii* - při vrozené toxoplasmoze je přítomen mikroftalmus se strabismem a porucha sluchu
- **Meningitida** - bakteriální zánět mozkových plen - poškození mozku a míchy s následnou hluchotou
- **Encefalitida** - zánětlivý proces postihující mozkovou tkáň - důsledkem jsou centrální obrny, epileptické záchvaty, duševní změny nebo jejich kombinace

Hereditární choroby

- geneticky vázané poruchy nervové soustavy – (Neurofibromatóza - Recklinghausenův syndrom)
  - onemocnění nervové tkáně je klinicky značně variabilní s výskytem benigních i maligních novotvarů

Syndrom Usher

- častými příznaky syndromu je vrozená percepční porucha sluchu, pigmentová degenerace sítnice a porucha rovnováhy (pouze u typu I)

- Usherův syndrom se projevuje sluchovou vadou již od narození nebo raného dětství, zraková ztráta se objevuje v dětství, dospívání nebo až v dospělosti. Typickými projevy jsou šeroslepota, zúžené zorné pole a světloplachost.

- **CHARGE syndrom** -

mutace genu CHD7 -specifická konfigurace vývojových vad

„C“ (coloboma) - duhovka nebo sítnice nejsou zcela uzavřeny

„H“ (heart), srdeční abnormality; vyskytují se v 50%.

„A“ (artesia choanae), neprůchodnost zadního nosního otvoru či jícnu

„R“ - fyzická či mentální retardace

„G“ - nedostatečný vývoj genitálií, výskyt hypoplasie u 40%

„E“ -(ears), postižení sluchu různého stupně; výskyt v 85%

Goldenharův syndrom

- -vrozené oční a ušní anomálie, vrozená katarakta, mikrooftalmie, anomálie ušní chrupavky, dále anomálie žeber, obratlů a příp. celkový zpomalený psychický vývoj osobnosti.

- **Patauův syndrom** - rozštěp rtu, polydaktilie, narušení CNS, vady srdce
- **Rosenbergův syndrom** - svalová atrofie
- **Moebiov syndrom** - potíže se sáním, polykáním, porušeny mimické svaly, stridor - šelest při dýchání, příp. mentální postižení

- úrazy
- psychické stresy a traumata
- infekční onemocnění
- fyziologický proces stárnutí
- drogy, alkohol

Důsledky hluchoslepoty

- omezené možnosti poznávání okolního světa
- narušená komunikace
- pasivita, apatie, stereotypní chování
- obtížná edukace u jedinců s vrozenou HS

„uvězněné duše“

Helen Kellerová (1880 - 1968)

Důsledky totální hluchoslepoty

- limitovaná možnost rozvoje kognitivních, emocionálních i sociálních funkcí
- stereotypní pohyby - kývání se, točení se dokola, potřásání hlavou, protírání očí atd.
- jedinec bývá egocentrický a netečný vůči okolí, obtíže při přijímání potravy, problémy s defekací, převrácený a nepravidelný rytmus spánku
- možnost edukace je velmi malá a výsledky závisí na způsobu specializované intervence
- ke komunikaci jsou slabě motivováni, je realizována v nesymbolické rovině

Hluchoslepota s převahou zrakového postižení

- nedostatečnou funkci zraku a sluchu nahrazují hmatovým vnímáním
- narušená funkce kinestetických počitků - orientace v prostoru, chůze, motorická koordinace
- nedostatky v oblasti jemné motoriky - chybí koordinace mezi palcem a ukazovákem
- je preferováno dorozumívání reliéfním Braillovým bodovým písmem, z dlaňových komunikačních systémů - Lormova abeceda a daktylografie

Hluchoslepota s převahou sluchového postižení

- méně problémů s orientací v prostředí, jemnou a hrubou motorikou
- důležitým informačním zdrojem jsou vibrační počitky - např. podle odhmatu hrtanu sledovat artikulovanou řeč
- preferují vizuální příjem informací - přirozené posunky, znakový jazyk modifikovaný do taktilní podoby, dlaňová daktylní abeceda a Lormova abeceda
- pokud stav zraku dovolí diskriminovat grafémy, mohou se učit číst a psát tiskací a psací písmo

Komunikační systémy u HS

- v současné době je celosvětový trend komunikace HS založen na tzv. totální komunikaci
- výběr jednotlivých komunikačních systémů je individuální, vychází ze **stupně sluchového a zrakového postižení**, z **doby jeho vzniku**, z **individuálních potřeb** dítěte s **duálním sensorickým postižením**, jeho **věku**, **vývojové úrovně** a **somatických možností**
- předpokladem pro učení jakékoliv komunikační techniky je navázání taktilního kontaktu pečující osoby s hluchoslepým dítětem

Výchovně vzdělávací péče o HS v ČR

- Dětský domov a MŠ speciální v Berouně - poskytuje výchovnou a vzdělávací péči dětem s vadou sluchu, s vadou sluchu a zraku (hluchoslepota) a s vadou sluchu v kombinaci s dalším postižením

- **třída pro hluchoslepé** při MŠ, ZŠ a SŠ pro SP v Olomouci, od školního roku 2008/2009 - **Praktická škola dvouletá**

Organizace pro HS

LORM (časopis DOTEKY)

LORM

SPOLEČNOST PRO HLUCHOSLEPÉ
SOCIETY FOR THE DEAFBLIND

VIA sdružení

Klub přátel červenobílé hole

KLUB

přátel červenobílé hole

ZÁBLESK

Tyfloservis

TYFLOSERVIS
obecně prospěšná společnost

LORM (společnost pro hluchoslepé)

- funguje od roku 1991
- poskytuje individuální a skupinovou systematickou péči hluchoslepým lidem, jejíž cílem je překonání negativních psychologických a sociálních dopadů hluchoslepoty, které postihují jednotlivce a jejich rodiny
- pořádá skupinové rehabilitačně-edukační pobyty a kurzy, organizuje klubovou činnost, kulturní aktivity a další regionální akce pro hluchoslepé a jejich průvodce

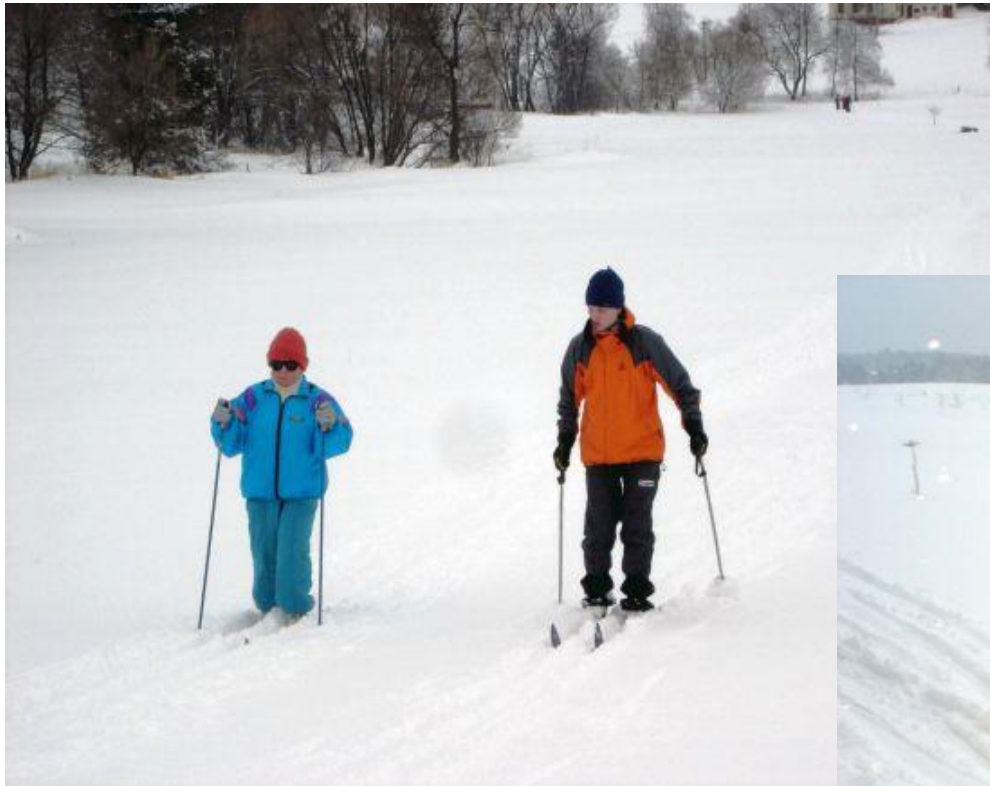
Bystřice pod Hostýnem - letní rehabilitační pobyt

Hipoterapie

Nové Město na Moravě -zimní rehabilitační pobyt

ZÁBLESK

- sdružení rodičů a přátel hluchoslepých dětí - založeno v r. 2001
- dobrovolná nezisková organizace jejímž cílem je:

- 1) zkvalitňování péče o děti s kombinovaným postižením zraku a sluchu
- 2) prosazování práv a potřeb takto postižených dětí a zabezpečení jejich životních podmínek v dospělém věku
- 3) maximální integrace do společnosti, organizace výchovně vzdělávacích akcí, programů a aktivit

Literatura

www.lorm.cz

- LUDÍKOVÁ, L. *Vzdělávání hluchoslepých I*. Praha: Scientia, 2000
- SOURALOVÁ, E. *Vzdělávání hluchoslepých II*. Praha: Scientia, 2000
- LUDÍKOVÁ, L. *Vzdělávání hluchoslepých III*. Praha: Scientia, 2001
- LUDÍKOVÁ, L. *Edukace hluchoslepeho dítěte raného věku*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001
- SOURALOVÁ, E., HORÁKOVÁ, R. *Problematika osob s hluchoslepotou a kontaktní tlumočení u hluchoslepých preferujících český znakový jazyk*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008